

it was discovered that the most frequent disease in the musculoskeletal system, among elementary school students, is a flat-footedness and disturbance of posture. Analysis of the cardiovascular system indicates a low level of adaptive abilities to the physically impaired elementary school students. These circumstances are results of complex negative factors. Some of these factors are the different variations of physical education, contemporary psychological and pedagogical principles of teaching visually impaired students in primary school. Little indication regarding the state of cardiovascular system, may be due to the lack of development in the physical education department. In other words, lack of individual approach to physical training lessons. The results of this work will be used in future planning and organizing of sports and health-improving activities during the school day, as well as an addition to the content of the program of physical education for the visually impaired students in primary schools.

Keywords: children with poor eyesight, junior school. physical development, physical ability.

Стаття надійшла до редакції 29.10.2014

Статтю прийнято до друку 09.11.2014

Рецензент: д.п.н. Кобильченко В.В.

УДК: 376.36

КООРДИНУЮЧА РОЛЬ ПСИХОЛОГО-МЕДИКО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОНСУЛЬТАЦІЇ В СТВОРЕННІ УМОВ НАВЧАННЯ ДЛЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Столярчук Т.Р.

Діти з вадами психофізичного розвитку навчалися в загальноосвітній школі завжди, проте це завжди було стихійною інтеграцією, коли дитина пристосовувалась до умов, які диктувало здорове суспільство і не зважалося на особливі освітні потреби.

Концептуальним вирішенням проблеми запровадження моделі інклюзивного навчання у районі займається психолого-медико-педагогічна консультація. Практична спрямованість консультації полягає в обранні «індивідуального маршруту» кожної дитини, адже кожна дитина приходить у світ з різними шансами на сприятливий розвиток. Домінанта – дитиноцентризм, сприяє розгортанню успішної діяльності. (див. Додаток 1)

Психолого-медико-педагогічна консультація будучи структурним підрозділом системи освіти, який є чи не єдиною структурою, яка опікується дітьми з особливими освітніми потребами, особливо в сільській місцевості. ПМПК спрямовує свою роботу на :

- організацію індивідуальної корекційно-розвиткової допомоги дітям;
- надання науково-методичної допомоги педагогічним працівникам загальноосвітніх навчальних закладів з питань інклюзивного (інтегрованого) навчання та створення оптимальних умов для реалізації потенційних можливостей, розвитку здібностей, обдарувань, здобуття якісної освіти дітьми з особливими освітніми потребами;
- надання системної психолого-педагогічної підтримки дітей з особливими освітніми потребами,
- психолого-педагогічний супровід сімей, які виховують дитину зі складними вадами розвитку, у тому числі з інвалідністю;
- веде просвітницьку діяльність серед населення.

Сучасний менеджмент освітньої галузі побудований на інноваціях в системі та визначає створення якісно нового навчального закладу з урахуванням потреб дітей з вадами психофізичного розвитку. Інноваційна школа, на відміну від інших, створює умови для повноцінного інтелектуального творчого, морального та фізичного розвитку. Діяльність інноваційного інклюзивного закладу залежить від активної і творчої участі персоналу, а також розвитку ефективності взаємодії та роботи у команді для задоволення потреб учнів.

Запроваджуючи інклюзивну освіту на рівні району, ми усвідомлювали всю важливість впливу мультидисциплінарної команди супроводу на суб'єкта інклюзивної освіти – дитину з особливостями психофізичного розвитку, адже діяльність в інклюзивному просторі не обмежується діяльністю в рамках навчального закладу, а поширюється і за його межі. Команда забезпечує консолідацію зусиль, спрямованих на захист прав та інтересів категорії дітей з відхиленнями психофізичного розвитку та створення єдиного позитивного громадського простору життя.

Районною психолого-медико-педагогічною консультацією забезпечується створення мультидисциплінарної команди супроводу інклюзивної освіти, куди обов'язково, окрім педагогів закладу, входять профільні консультанти ПМПК, члени громадських організацій інвалідів(до прикладу - в модельному центрі інклюзивної освіти для слабозорих задіяні представники територіальної первинної організації Українського товариства сліпих, інші - за напрямками своєї діяльності), фахівці реабілітаційного центру, освітні менеджери.

Успіх будь-якої інновації залежить від професійних компетенцій учасників проекту. Команда відіграє провідну роль у повноцінному і всебічному включенні, оскільки саме вона виступає монолітним механізмом з

синхронним використанням методичного інструментарію інноваційної технології інклюзивної освіти. Професіоналізм та ентузіазм працівників, вміння працювати в команді, втілювати перспективні педагогічні ідеї та досвід, опанувати інноваційні технології - це сформовані компетентності нашої команди.

Саме командою фахівців, враховуючи рекомендації психолого-медико-педагогічної консультації, в інноваційних навчальних закладах району розроблені та створені умови предметного середовища, необхідного для адаптованого навчання. Так, для слабозорих створено умови безперешкодного доступу та безпечного перебування учнів, виготовлено поручні зовнішніх сходів, створено кольорово-дотикові орієнтири для полегшення просторового орієнтування. Для дітей з вадами слуху створено умови фонетичного режиму в закладі – середовища, необхідного для якісного навчання дітей з вадами слуху, для дітей з вадами опорно-рухового апарату забезпечено безбар'єрність (відповідно до ДБН).

В інклюзивних закладах забезпечили обов'язкову корекційну складову навчально-виховного процесу шляхом виділення необхідних корекційних годин за потребами кожної нозології дітей: організували заняття з розвитку слуху-зору-вібраційного сприйняття, логопедичні заняття, заняття з ритміки, дефектологічні заняття, заняття з соціально-побутового орієнтування. Також, відповідно до укладеної угоди з районним реабілітаційним центром, суб'єктам інклюзивної освіти надаються послуги лікувально-оздоровчого масажу, лікувальної фізкультури та роботи реабілітолога.

В діяльності інклюзивного навчального закладу саме ПМПК забезпечує синергійних рух командної кооперації та виступає фасилітатором, оскільки відповідальність за організацію даної ділянки роботи покладено саме на консультацію, а співпраця з зацікавленими суб'єктами дозволяє надавати якісні освітні послуги.

Отже, одним з напрямків роботи ПМПК є співпраця з громадськими організаціями інвалідів

Партнерство педагогів та громадських організацій інвалідів - це співпраця людей, які добровільно об'єднали зусилля з метою захисту прав та інтересів різних категорій дітей. Саме співпраця з громадськими організаціями є необхідною умовою розбудови інклюзивної моделі освіти, а використання ресурсів, напрацьованих роками, в інноваційній технології стає запорукою успіху.

Працюючи над концепцією, ми створили координаційну раду, куди входять керівники місцевих осередків об'єднань інвалідів, голови батьківських утворень громадсько-активних, інклюзивних шкіл, консультанти психолого-медико-педагогічної консультації, спеціалісти з органів соціального забезпечення, представники реабілітаційних центрів, представники влади. Дія ради спрямована на вирішення питань:

- соціально-правового захисту осіб з відхиленнями психофізичного розвитку;
- створення атмосфери взаємопідтримки;
- спільна участь у проєктах, які потребують мобілізації зусиль;
- вирішення складних питань разом.

Нашій команді притаманний колективний характер рішень, що приймаються, необхідна і достатня глибина занурення в проблему, а це можливо лише за умови активної співпраці із вищезазначеними організаціями. Саме тому за спільної ініціативи з правлінням ТПО УТОС ми щорічно відкликаємось на Всеукраїнську акцію «Один день ночі», яка приурочується Дню білої тростини (15 жовтня кожного року). В рамках акції традиційними стали уроки милосердя «Зряче серце небайдуже» для старшокласників, яке символічно відбувається в музеї ім. М. Островського (до речі наш музей долучений до пам'яток ЮНЕСКО), метою яких є формування в учнівської молоді ідеї толерантного співіснування, гуманізму та культивування цінності людського життя та здоров'я.

Докорінна перебудова навчально-виховного процесу та всіх його учасників несе в собі велике соціальне значення по формуванню свідомого толерантного ставлення до впровадження інклюзивної освіти та подолання людьми негативних стереотипів щодо людей з особливими потребами та полягає в тому, що одним воно дає можливість жити повноцінним життям у суспільстві, а іншим – не сприймати ці особливості упереджено. Робота над цим відбувається в регіоні постійно і послідовно.

Ми працюємо над тим, щоб сформувати педагогічну свідомість вчителів і вихователів, стерти негативні установки, які заважають сприймати дитину з особливими освітніми потребами як цілісну особистість.

Безперечний той факт, що виховати особистість може лише особистість. Ми виважено підходили до комплектування команди супроводу в інклюзивних закладах, і кожен учасник команди має певний перелік професійних рис та людських чеснот. Зокрема, виділяємо наступне:

- здатність до емпатії;
- професійна витримка та тактовність;
- вміння гармонізувати свої емоції;
- здібність до самоаналізу;
- розуміння неповторності та значення кожної особистості;
- виявлення волі, вміння бути відповідальним у виборі адекватних умов навчання;

- використання у практиці толерантної педагогіки.

Слід також зазначити, що для інклюзивного підходу, в основу якого покладені особистісні стосунки з учнями, вчителів неприпустимо мати негативну самоконцепцію. Спеціальні дослідження самоконцепції вчителя свідчать, що між самоконцепцією вчителя і самосприйняттям учнів існує тісний взаємозв'язок - у дітей з особливими освітніми потребами істотно підвищується успішність, коли вони відчувають безумовне позитивне ставлення до себе з боку вчителя.

Вчитель, який має позитивну самоконцепцію, готовий до спілкування з будь-яким учнем, приймає його таким, який він є. Ці якості дають змогу адекватно сприймати дитину з особливими освітніми потребами як особистість у процесі суб'єкт-суб'єктної взаємодії.

З метою попередження виникнення факторів, що дестабілізують розвиток, формування стійкості до ситуацій дезадаптації, створенні сприятливих умов для гармонійної взаємодії учня з соціальним середовищем вчителі інклюзивного закладу своїм ставленням моделюють очікувану від оточуючих учнів поведінку.

Педагогічна діяльність членів команди супроводу інклюзивного навчання несе в собі домінуючу особистісно-орієнтованого спрямування навчально-виховного процесу з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності дітей з особливими потребами. Педагогу необхідно побудувати роботу на уроці з урахуванням корекційної складової, відібрати ресурси, вибрати належний вид роботи, визначити пріоритети. Все це можливо за наявності чіткої системи організації навчально-виховного процесу в інклюзивному класі, розробки у вигляді педагогічної інновації, яка, зазвичай, має вигляд педагогічної технології, педагогічної системи, та виокреслених очікувань щодо навчальних можливостей учня з особливими освітніми потребами.

Районна психолого-медико-педагогічна консультація ініціює проведення заходів з формування інклюзивної компетентності на рівні району. Це і семінари, вебінари, круглі столи, тренінги, консулпункти тощо

За ініціативою учасників команди організовано експериментально-дослідницьку роботу з питання «Впровадження інклюзивної освіти для слабозорих». На експериментально-дослідницькому майданчику працює лабораторія з накопичування навчально-корекційних прийомів, методичних особливостей навчання слабозорих учнів та шляхів збереження зору у школярів, досліджується вплив здоров'язберігаючих технологій на якість навчання слабозорих учнів. Також працює експериментально-дослідницький майданчик з питання: «Формування інноваційної культури вчителя в загальноосвітній школі», де формується якісно нова модель поведінки вчителя з врахуванням необхідності культивування ідеї толерантного співіснування всіх учасників навчально-виховного процесу.

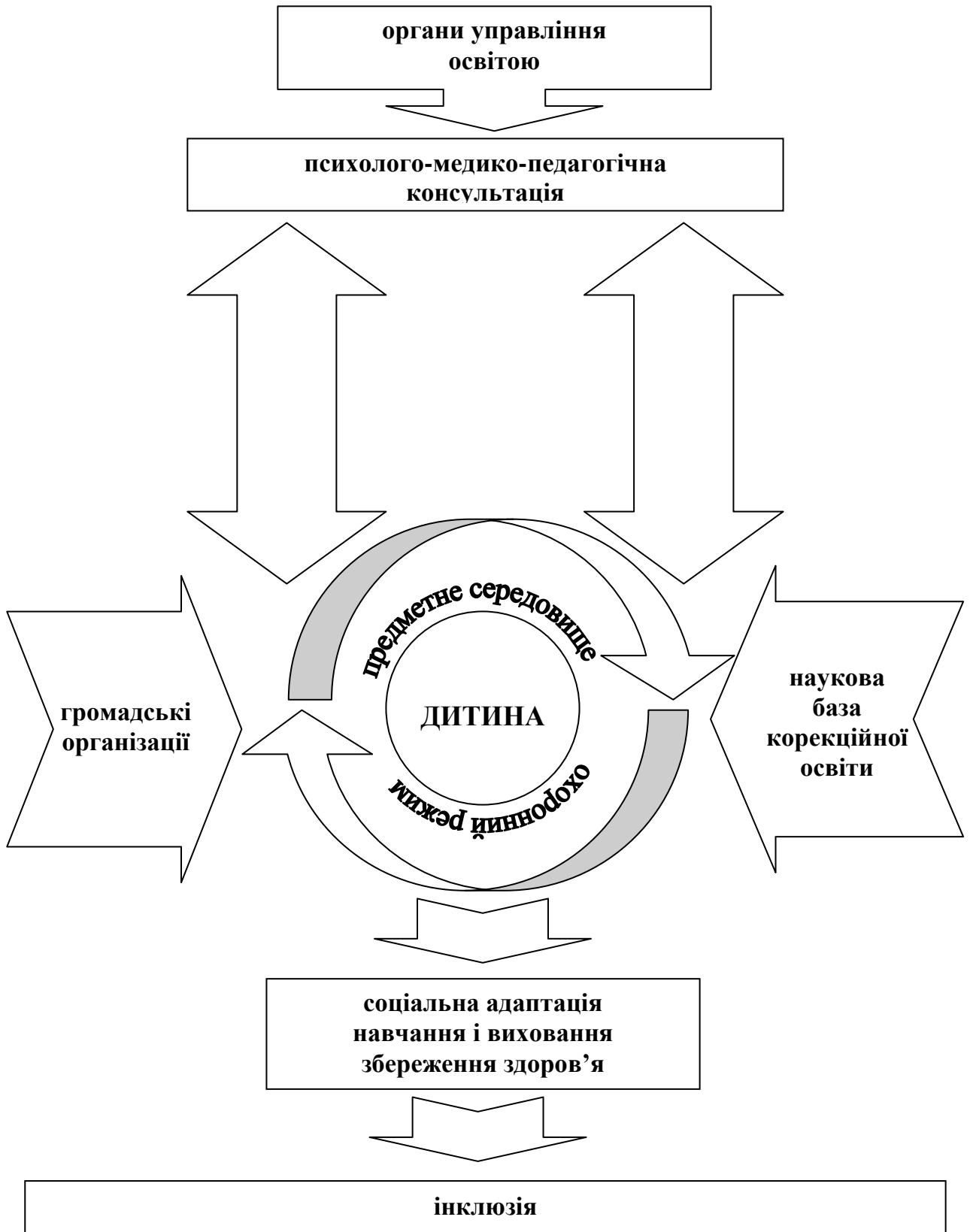
Характерною ознакою мультидисциплінарної команди є те, що, навчаючи, члени команди повинні бути готовими вчитися самостійно. У врахуванні особливостей навчання і особливостей психофізичного стану дітей та впливу останнього на процес навчання допомагають напрацювання лабораторії інклюзивної освіти Хмельницького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти та робота обласної психолого-медико-педагогічної консультації. Вже два роки поспіль ми беремо участь в щорічній міжнародній конференції «Сучасний світ і незрячі», що проводиться за ініціативи Національної Асамблеї інвалідів та Волинської обласної організації Українського товариства сліпих, де презентували роботу нашого модельного центру інклюзивного навчання слабозорих, у тому числі малозрячих учнів.

Ми навчалися і готові навчатися далі, оскільки саме набуті знання стали запорукою створення успішної стратегії діяльності, єдиною системою безперервного кваліфікованого супроводу, а це завжди пролонгований динамічний процес, цілісна діяльність.

Слід зазначити небадьдужу громадянську позицію батьків і готовність до співпраці із закладом. Високий рівень усвідомленого батьківства полягає в активному залученні до життя шкільної спільноти в навчальний та позаурочний час. В умовах сільської школи, де створюється навчальний заклад нового типу, це відіграє домінуючу роль. Виокремлюється позиція і батьків здорових дітей шляхом підвищення суспільної свідомості та розуміння всіх переваг інтеграційних процесів над сегрегацією.

Розбудова інклюзії як системного процесу, який забезпечує права кожної дитини на отримання якісної освіти за місцем проживання з врахуванням її особливих освітніх потреб, вимагає багато зусиль і часу. Інклюзивна освіта набирає обертів: формується матеріально-технічна база, науковий потенціал корекційної складової навчально-виховного процесу і, в першу чергу, іде зміна свідомості суспільства. Лише спільними зусиллями, підпорядковані спільній меті та єдиній ідеї, ми можемо сприяти гармонійному розвитку дитячої особистості. І щонайважливіше ситуація розвитку дитини, тим більше вона потребує допомоги, підтримки та розуміння. Усвідомлення того, що кожна дитина - неоціненний скарб і самотуня особистість, робить кожного з нас досконалішим.

Додаток 1

Література

1. Астафєва Л., Масленнікова В., Скрипка Н.: «Реабілітація інвалідів України» «ЛТД». Київ 2007 2. Елен Р. Данієлс і Кей Стеффорд: «Залучення дітей з особливими потребами до загальноосвітніх класів «Надія» Львів 2002 256 с. 3. Фесенко О.П. «Соціально-психологічні проблеми інтеграції осіб з глибокими аномаліями зору у суспільне життя» «Букрет» Чернівці 2007 4. Шнайдер В.В «Інклюзивна освіта: теоретико-методологічні, організаційні засади впровадження» /Навчальний посібник. Хмельницький 2010 287 с

References

1. Astafeva L, Maslennikov, V., Skrypka "Rehabilitation of the Disabled of Ukraine" "LTD" Kyiv 2007. 2. Ellen G. Daniels and Kay Stefford "Involving of children with disabilities to general education classes "Nadiya" Lviv 2002 256 s. Fesenko O.P. "Social and psychological problems of integration of persons with profound abnormalities of the social life" "Bukret" Chernivtsi 2007 4. Shnaider V.V. "Inclusive education: theoretical, methodological and organizational principles of implementation" Khmel'nitsky 2010 287 s

Столярчук Т.Р. Координуюча роль психолого-медико-педагогічної консультації в створенні інклюзивних умов навчання дітей з особливими освітніми потребами

В статті висвітлюється актуальна проблема впровадження інклюзивного навчання засобами синергійного руху командної кооперації з вивченням координуючої ролі районної психолого-медико-педагогічної консультації в діяльності місцевих навчальних закладів з впровадженням інклюзивним навчанням. Звертається увага на особливості навчання суб'єктів інклюзивного навчання та шляхи забезпечення спільного навчання здорових учнів та учнів з особливими потребами.

Ключові слова: інклюзія, інтеграція, сегрегація, індивідуальний маршрут, мультидисциплінарна команда, предметне середовище, охоронний режим.

Столярчук Т.Р. Координирующая роль психолого-медико-педагогической консультации в условиях внедрения инклюзивных условий обучения детей с особенными образовательными потребностями

В статье рассматриваются актуальная проблема внедрения инклюзивного образования средствами сопряженного командного движения с координирующей ролью районной психолого-медико-педагогической консультации в деятельности территориальных общеобразовательных учреждений с инклюзивным образованием. Обращается внимание на особенности обучения субъектов инклюзивного обучения и создание условий для совместного обучения здоровых детей и детей с особенностями развития.

Ключевые слова: инклюзия, интеграция, сегрегация, индивидуальный маршрут, мультидисциплинарная команда, предметная среда, охранительный режим.

Stolyarchyk T.R. Coordinating the role of psychological, medical and educational advice in creating inclusive learning environments for children with special educational needs

The article highlights the urgent problem of inclusive education by means of a synergistic interaction between members of the movement Task Force coordinating role of the district medical and psycho-educational counseling activities in local schools implemented inclusive education. Attention is paid to features of inclusive education and training, as a collective learning healthy students and students with special needs.

Keywords: inclusion, integration, segregation, individual route multidisciplinary teams, the objective environment, security.

Стаття надійшла до редакції 29.10.2014

Статтю прийнято до друку 19.11.2014

Рецензент: д.п.н., проф. Шеремет М.К.

УДК 377.121.22

**ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ТРУДОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ДОПОМІЖНИХ ШКІЛ
ЯК УМОВА УСПІШНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ
(За науковою спадщиною Г.М. Мерсіянової)**

Товстоган В.С.

кандидат педагогічних наук, доцент

Історичний аспект становлення системи професійно-трудового навчання учнів з вадами психофізичного розвитку нерозривно пов'язаний з розвитком продуктивних сил і виробничих відносин у суспільстві, потребою економіки у робітничих кадрах і відповідною їх підготовкою. Зміни, що відбулися останнім часом у суспільстві, зокрема в економіці України, поставили перед спеціальними школами для дітей з вадами фізичного або/та психічного розвитку нові завдання – формування широкого кола компетенцій у випускників школи, посилення гнучкості та мобільності соціальної поведінки, готовності до самостійної побутової і соціально-трудової діяльності, що актуалізує, перш за все, більш високі вимоги до інтелектуального рівня особистості, її комунікабельності, професіоналізму.

Теоретичні та прикладні питання професійно-трудового навчання, корекційної спрямованості трудового навчання, психології трудової діяльності, підготовки цих дітей до праці, питання соціально-трудової адаптації випускників знайшли відображення в наукових дослідженнях багатьох учених (В.І. Бондар, Є.О. Білевич, А.М. Висоцька, Г.М. Дульнев, В.Ю. Карвяліс, Є.О. Ковальова, А.А. Корнієнко, Г.М. Мерсіянова, С.Л. Мирський, Н.П. Павлова, Б.Й. Пінський, А.І. Раку,